

Sammanfattning

Regeringen har gett Statskontoret i uppdrag att föreslå nya organisationsformer för myndigheten Institutet för psykosocial medicin (IPM). Statskontoret ska även föreslå former för en central expertfunktion inom suicidområdet.

Utgångspunkten för Statskontorets förslag är att IPM avvecklas som myndighet och att verksamheten övergår i andra organisationsformer. Statskontoret föreslår att forskningen övergår till det vanliga forskningsväsendet. Ansvaret för uppgifter som kunskapsspridning övergår till Statens folkhälsoinstitut, vilket innefattar expertfunktionen inom suicidområdet.

Forskning om stress och självmord

IPM inrättades som myndighet 1980 eftersom resurserna för forskning, dokumentation och information inom det psykosociala området ansågs vara otillräckliga och splittrade.

Verksamheten består i dag huvudsakligen av forskning om stress och psykosocial hälsa. I samarbete med Stockholms läns landsting bedrivs forskning om självmord och förebyggande av självmord. Forskningen är av många mycket uppskattad och har gott anseende i både forsknings- och myndighetsvärlden.

Det statliga myndighetsanslaget, som under de senaste åren har varit 14–15 miljoner kronor, har bidragit starkt till god kontinuitet och en trygg bas för forskningen vid IPM. Myndighetens forskare har kompletterat finansieringen med ungefär lika stora resurser från externa bidrag.

Oklarheter med dagens situation

Forskningen vid IPM bedrivs med stark koppling till Karolinska institutet (KI), till exempel genom att forskare har delade tjänster. Av många uppfattas IPM snarare som en institution vid KI än som en fristående myndighet. Sammanflätningen med KI för med sig mycket positivt, men har även baksidor. Det är exempelvis inte alltid klart hur ansvar för exempelvis personal och kostnader ska delas mellan IPM och KI.

Regeringen har haft svårt att styra och följa upp verksamheten vid IPM. I praktiken har verksamhetens inriktning till hög grad styrts av enskilda forskares prioriteringar samt av den externa finansieringen. Inte heller styrelsen, med representanter för myndigheter och arbetsmarknadens parter, har spelat någon större roll i styrningen av IPM.

Forskning bör bedrivas i forskningsväsendet

Statskontoret föreslår att forskningsverksamheten vid IPM i sin helhet förs in i det vanliga forskningsväsendet. KI är det lärosäte som ligger närmast till hands att ta över forskningen.

Forskningen vid IPM bör nu kunna klara sig i konkurrens med annan forskning, efter att i 24 år ha varit skyddad genom myndighetsformen och det fasta anslaget. Om regeringen även i fortsättningen skulle vilja ge särskilt skydd till forskning inom det psykosociala området bör det enligt Statskontoret ske genom riktad finansiering. Detta kan ske på flera sätt.

Folkhälsoinstitutet ansvarar redan för kunskapsspridning

Statskontoret föreslår att Statens folkhälsoinstitut övertar ansvaret för IPM:s uppgifter kring sammanställning och spridning av kunskap. I dag är det en uppgift för båda myndigheterna, vilket inte är effektivt. Att regeringen i de senaste årens regleringsbrev till IPM har betonat kunskapsspridningen har gjort det allt svårare att dra gränser mellan de två myndigheterna.

Statens folkhälsoinstitut har redan kompetens och kanaler för att sprida kunskap om metoder och strategier till bland annat lands- ting och kommuner. Denna kompetens bör tas till vara även för psykosociala frågor. Statskontorets bedömning är att det leder till att verksamheten renodlas och att resurserna utnyttjas mer effektivt genom att viss myndighetsadministration försvinner. Även om forskningen och kunskapsspridningen skiljs åt ska forskarna i framtiden föra ut sina resultat. Den så kallade tredje uppgiften finns kvar.

Expertfunktionen är en del av kunskapsspridningen

Statskontoret föreslår samma sak för arbetet kring självmord som för IPM i stort. Forskningen om självmord bör bedrivas inom det vanliga forskningsväsendet, medan Statens folkhälsoinstitut bör få ansvaret att sprida kunskap om metoder och strategier i det självmordsförebyggande arbetet.

Eftersom den del av IPM:s verksamhet som gäller självmord bedrivs i samarbete med Stockholms läns landsting är det svårt att tydligt säga vad som är statlig respektive landstingsverksamhet. Det är viktigt att regeringen fastställer vilka uppgifter den centrala expertfunktionen inom suicidområdet ska ha. Statens ansvar ska vara väl definierat och avgränsat från landstingens och kommunernas ansvar.

Ansvaret för psykosocial hälsa bör klargöras

Att IPM har funnits har inneburit att Statens folkhälsoinstitut har kunnat hålla en låg profil kring psykosocial hälsa, trots att det är en del av folkhälsan i stort. När IPM avvecklas som myndighet är det viktigt att regeringen klargör vilket ansvar och vilka uppgifter Statens folkhälsoinstitut har i dessa frågor.

Viktigt att övergången blir smidig

Under övergångsperioden bör särskild hänsyn tas till den verksamhet som pågår, i synnerhet forskningsprojekt. Smidiga lösningar för inblandade parter förutsätter att regeringen har en nära dialog med myndighetens ledning och anställda.